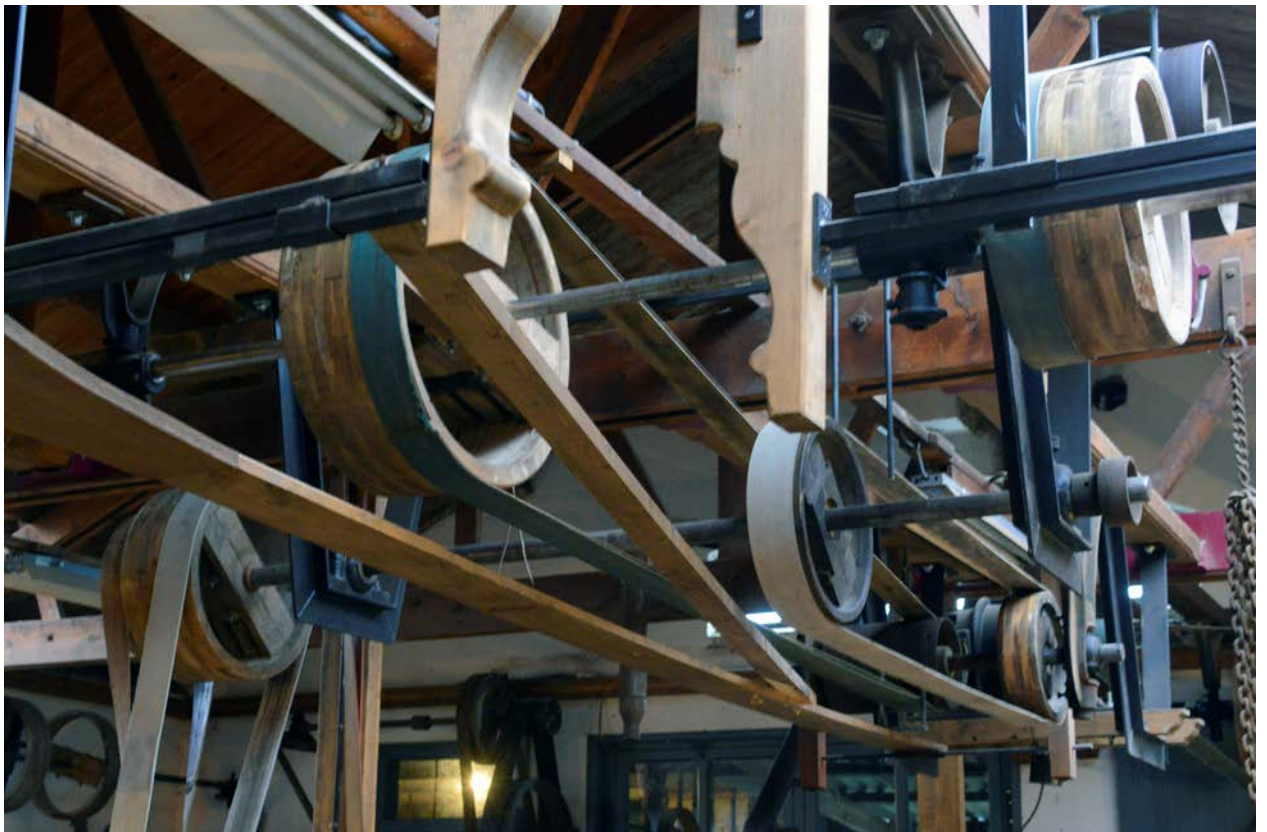

FIEN NA 2014

Beleidsplan FIEN 2015-2020

Federatie Industrieel Erfgoed Nederland

Inhoudsopgave:

1. HISTORIE:	
- <i>Dertig jaar FIEN 1985-2015</i>	3
2. PROFESSIONALISERING	4
- <i>Projectbureau Industrieel Erfgoed</i>	4
- <i>Jaar van het Industrieel Erfgoed 1996</i>	4
- <i>Stichting Adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland en het Centrum voor Industrieel en Mobiel Erfgoed</i>	4
- <i>De Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed (BOEi)</i>	5
3. FIEN 1985/2015:	
- <i>Balansopname</i>	6
4. FIEN FINANCIËEL	6
5. FIEN NA 2015	7
- <i>Uitgangspunten</i>	7
- <i>Speerpunten</i>	7

Foto omslag: Markelo, drijfwerk in een historische timmerfabriek. Foto 16 november 2013

Alle foto's G.R. de Weger

1. HISTORIE: *Dertig jaar FIEN 1985-2015*

Vanaf het midden van de 20ste eeuw waaide uit Engeland en België de belangstelling over voor het industrieel erfgoed: als tastbare getuigen van voorbijgeen fasen in de ontwikkeling van bedrijf en techniek. Het waren aanvankelijk vooral lokale en regionale vrijwilligersorganisaties die zich in dat tijdperk van de-industrialisatie keerden tegen de ongeremde sloop van oude fabrieksgebouwen, pakhuizen en spoorwegstations.

Het toenmalige Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM), de landelijke krachtenbundeling van het particulier initiatief op het terrein van de monumentenzorg, bracht in 1981 een twaalfstal van deze jonge erfgoedorganisaties gericht op het industrieel erfgoed samen in het Landelijk Overleg Monumenten van Bedrijf en Techniek (LO-MBT). In 1984 werd dit informele overleg omgezet in een landelijk platform: de stichting Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN).

Het aantal aangesloten organisaties groeide van 12 in 1984 tot 32 in 1989 en bedraagt bijna 60. Vanaf de late jaren '80 sloten zich naast nieuwe lokale/regionale, vooral categorische organisaties aan, gericht op één categorie zoals watertorens, bruggen, gemalen en vuurtorens. Daarnaast groeide het aantal aangesloten organisaties (AO's) gericht op mobiel erfgoed, zoals trams, treinen, schepen, auto's en vliegtuigen. Deze groei en verbreding zijn vastgelegd in een tweetal jubileumpublicaties in 1989 en 1994. Door de jaren heen is FIEN gebleven wat de oprichters voor ogen stond; een landelijk platform voor de uitwisseling van kennis en ervaring, contact en samenwerking. Met daarnaast een bescheiden positie als landelijk aanspreekpunt voor de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) van het Ministerie van OCW. Deze positie is door RDMZ lang gewaardeerd met een jaarlijkse subsidie. Samen met de bescheiden bijdragen van de AO's kon FIEN - zelf ook een vrijwilligersorganisatie - haar bestuur en activiteiten voor de achterban bekostigen.

Door de jaren heen is FIEN gebleven wat de oprichters voor ogen stond; een landelijk platform voor de uitwisseling van kennis en ervaring, contact en samenwerking. Met daarnaast een bescheiden positie als landelijk aanspreekpunt voor de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) van het Ministerie van OCW. Deze positie is door RDMZ lang gewaardeerd met een jaarlijkse subsidie. Samen met de bescheiden bijdragen van de AO's kon FIEN - zelf ook een vrijwilligersorganisatie - haar bestuur en activiteiten voor de achterban bekostigen.

Appeltorn, links op de foto het Motoren museum waarin vele stationaire motoren van rond 1900 staan. Dit is een extra activiteit bij stoomgemaal De Tuut (links buiten beeld). Rechts het elektrisch gemaal dat de Tuut verving. Foto 8 mei 2014.

Door de jaren heen zijn deze activiteiten beperkt gebleven tot het organiseren van jaarvergaderingen, excursies en studiedagen en vormen van kennisuitwisseling (nieuwsbrief *Industria* en website).

Daarnaast heeft het secretariaat door de jaren heen als vraagbaak gefunctioneerd: de 'loketfunctie'.

Herhaalde peilingen onder de AO's gaven steeds aan dat meer niet van FIEN werd verwacht. Wel werkte FIEN regelmatig actief mee aan de oprichting van organisaties in gebieden of voor categorieën die nog een blinde vlek vormden. FIEN is zelf bewust nooit als landelijke behoudsorganisatie opgetreden, hooguit ondersteunt zij behoudsacties in steden of regio's zonder AO.

Gaandeweg zijn activiteiten in relatie tot informatie steeds belangrijker geworden. Vanaf de start heeft FIEN redactioneel meegewerkt aan het huidige tijdschrift *Erfgoed van Bedrijf en Techniek*. Daar kwam later een eigen nieuwsbrief bij, *Industria*, die vervolgens opging als katern in het tijdschrift *Heemschut* (met ruim 8.000 abonnees). *Industria* werd mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning vanuit het Prins Bernhard Cultuurfonds. De samenwerking met het tijdschrift *Heemschut* is inmiddels opgezegd; aan de nieuwsbrief *Industria* kwam hiermee een einde.

Het publieksbereik van FIEN is in al die jaren enorm vergroot door de eigen website www.industrieel-erfgoed.nl, mede mogelijk dankzij bescheiden sponsoring. De website wordt geheel op vrijwillige basis gerund.

2. PROFESSIONALISERING

Tijdens het bestaan van FIEN is er een aantal momenten van professionalisering van het brede veld van het industrieel erfgoed geweest. Zo is FIEN betrokken geweest bij de oprichting van het Projectbureau Industrieel Erfgoed (PIE).

Projectbureau Industrieel Erfgoed

In de periode 1991-1996 was er het Projectbureau Industrieel Erfgoed (PIE), opgericht en bekostigd door het Ministerie van OCW. Opdracht aan PIE was om de eerder geconstateerde kennisachterstand (rapport *Industrieel erfgoed en de Kunst van het vernietigen*) in te halen omwille van een wetenschappelijk onderbouwd selectie- en aanwijzingsbeleid door de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ).

Na de afronding van deze opdracht, die onder meer resulteerde in een 40-tal zogenaamde branchestudies, werd PIE eind 1996 opgeheven.

- *Jaar van het Industrieel Erfgoed 1996*

Vanuit PIE werd het initiatief genomen om de vergaarde kennis ook voor een breed publiek te ontsluiten en om het maatschappelijk draagvlak voor het industrieel erfgoed te versterken. Deze stichting "**1996 Jaar van het Industrieel Erfgoed**" heeft in 1996 door een waaiër aan activiteiten over het hele land het industrieel erfgoed definitief publieke bekendheid gegeven en op de politieke agenda gezet. Vele organisaties hebben daarbij hun medewerking verleend. Daarbij is ook de term 'industrieel erfgoed' geheel ingeburgerd geraakt.

- *Stichting Adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland en het Centrum voor Industrieel en Mobiel Erfgoed*

Uit PIE kwamen nog een andere organisatie voort: STABIEN/CIME. De Stichting Adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland (STABIEN) zou vanaf de opheffing van PIE de fakkel overnemen als professioneel adviesbureau. Al snel bleek er wel veel vraag naar deskundige adviezen te zijn, maar werden er onvoldoende betalende opdrachtgevers gevonden.

Deze constatering leidde tot een mede door FIEN gedragen initiatief om te komen tot een verbrede organisatie, CIME: het Centrum voor Industrieel en Mobiel Erfgoed. CIME zou enerzijds als professioneel secretariaat gaan dienen voor de participerende organisaties: STABIEN, FIEN en de Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen (FONV), als kenniscentrum met eigen documentatie en bibliotheek én als marktgericht adviesbureau. Forse bijdragen vanuit het Prins Bernhardfonds (tegenwoordig het Prins Bernhard Cultuurfonds) en VSB-fonds maakten de start mogelijk in een eigen kantoor in Amsterdam (de Kromhoutwerf). Naast beperkte bijdragen vanuit een groeiend aantal participanten zouden projectsubsidies van de RDMZ, adviesinkomsten en sponsoring uit het bedrijfsleven uiteindelijk tot een sluitende exploitatie moeten leiden. Zowel de beoogde synergie als de financiering werden niet bereikt, zodat deze poging tot professionalisering mislukte en binnen enkele jaren uitmondde in de opheffing van CIME en STABIEN. FIEN en de FONV gingen hun eigen weg weer verder als vrijwilligersorganisatie.

- *De Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed (BOEi)*

Geertruidenberg, Dongecentrale
waarin een generator gemaakt door
Brown Boveri & Co. (BBC), nu eigen-
dom BOEi.

Foto: 20 april 2013

Een ander initiatief van PIE is met steun van de RDMZ wel gerealiseerd: BOEi, de Maatschappij voor de Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed. Oppericht in 2000 is BOEi na een moeizame aanloopperiode nu uitgegroeid tot de beoogde non-profit ontwikkelaar die 'verweest' industrieel erfgoed door herbestemming nieuw leven in blaast, als ontwikkelaar/eigenaar of als adviseur. Met aandeelhouders uit sectoren projectontwikkeling, bankwezen en woningcorporaties is BOEi inmiddels tot grote bloei gekomen met een nog steeds groeiende projectportefeuille. BOEi vervult ook een rol als kenniscentrum; de bibliotheek van FIEN is daar eind 2009 daar ondergebracht. Ook zijn er diverse documentatiebestanden in beheer verkregen. Daarnaast lopen studenten er stage of studeren bij BOEi af.

Naast dit particuliere initiatief van BOEi is najaar 2009 door het Ministerie van OC&W in het kader van het project Modernisering Monumentenzorg (MoMo) herbestemming tot beleidsmatig speerpunt

benoemd voor de komende jaren. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) zal als opvolger van de RDMZ/RACM samen met vele andere partijen in het kader van de Nationale Agenda Herbestemmingwerken aan de bevordering van herbestemming, met inbegrip van het industrieel erfgoed.

3. FIEN 1985-2015: *Balansopname*

De situatie van FIEN kan na 30 jaar als volgt worden gekenschetst:

- a. Een redelijk constante achterban van ca. 60 aangesloten organisaties (AO's).
- b. Een achterban met beperkte inzet voor het overkoepelende FIEN-werk omdat het allemaal vrijwilligers zijn, vooral gericht op de eigen organisatie; een achterban die van FIEN geen omvangrijke eigen activiteiten verwacht c.q. blijkbaar tevreden is met de huidige activiteiten.
- c. Er is geen professioneel secretariaat en het werk moet door een klein vrijwilligersbestuur worden gedaan. Ditzelfde geldt voor de functie van FIEN als klankbord en vraagbaak (loketfunctie). Het bestuur van FIEN heeft in de laatste beleidsperiode een belangrijke gedaantewisseling ondergaan. In 2014 is het bestuur teruggebracht tot 7 leden, waarvan 3 oudgedienden en 4 nieuw.
- d. Belangrijk onderdeel van de activiteiten van FIEN betreft de informatievoorziening. Uit de bezoekersstatistieken blijkt dat de FIEN-website voorziet met beperkte middelen in een grote behoefte, temeer daar de nieuwsbrief *Industria* inmiddels niet meer bestaat.
- e. Inmiddels is het professionele erfgoedveld anders georganiseerd. NCM is opgevolgd door de Stichting Erfgoed Nederland waarin de musea, archieven en het monumentenveld samenwerken aan kennisopbouw en kennisverspreiding. Daarnaast is er eind 2009 een nieuwe belangenbehartigingsorganisatie opgericht: de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM) met onder meer Heemschut en BOEi als oprichters. FIM omvat zowel adviseurs, koepelorganisaties als professionele eigenaren van monumenten en zal een lobbyist aanstellen in Den Haag.

Ook binnen vrijwilligersorganisaties wordt gewerkt aan krachtenbundeling. Soms op financiële gronden maar bovenal om de belangen van cultureel erfgoed onder bevolking, in bestuur en politiek sterker te kunnen behartigen. Zo zijn de sectorale platformorganisaties op het gebied van het Mobiele Erfgoed (weg, water, rail en lucht) samengebracht in de Stichting Mobiele Collectie Nederland (MCN). Deze is daarmee tevens namens dit veld dé gesprekspartner voor het Rijk geworden.

Daarnaast werkt ook Heemschut als oudste en breedste cultuurhistoriegerichte organisatie van Nederland hard aan verdere krachtenbundeling.

- f. Een belangrijke constatering is dat de armslag en slagkracht nog steeds zeer beperkt is, zowel financieel als qua inzet van vrijwilligers. Tegelijk blijft de behoefte bestaan aan ontmoeten en kennisuitwisseling, tussen de AO's en de daarbinnen actieve vrijwilligers. De 'waakhondrol' van FIEN is minder geworden, maar blijft nodig.

4. FIEN FINANCIËEL

De activiteiten moeten worden uitgevoerd binnen de zeer beperkte financiële armslag van FIEN. Deze armslag bestaat uit:

- a. Structurele inkomsten van de bijdragen van de AO's (ca. € 2000,- per jaar). De inkomsten worden gebruikt voor de organisatiekosten (bestuur, secretariaat) en activiteiten voor de AO's
- b. Beperkte sponsoring van de website (ca. €1000,- per jaar)

- c. Een bescheiden eigen reserve, die primair wordt ingezet voor incidentele activiteiten, zoals de Jubileumpublicatie 25 jaar FIEN (2009).

De activiteiten (jaarplan) en financiële dekking (begroting) worden jaarlijks voorgelegd aan de AO's tijdens de voorjaarsvergadering.

5. FIEN NA 2015

Uitgangspunten

FIEN is en blijft een zelfstandige en onafhankelijke organisatie op het gebied van industrieel erfgoed. FIEN ziet zichzelf als 'spin in het web' wanneer het gaat om industrieel erfgoed. Enerzijds doet zij dit door contact te onderhouden met andere (landelijke) erfgoedorganisatie en de AO's, anderzijds door informatie over actuele zaken toegankelijk te maken via de website. FIEN is en blijft aanspreekpunt voor vragen uit de maatschappij over industrieel erfgoed (loketfunctie). Concluderend kunnen de uitgangspunten als volgt worden samengevat:

- FIEN als zelfstandige erfgoedorganisatie.
- FIEN als spreekbuis voor en belangenbehartiger van het industrieel erfgoed.
- FIEN als verbindende (kennis-) factor tussen de:
 - AO's onderling
 - AO's en 'het veld' (particulieren / bedrijven / overheden).

Speerpunten

Op basis van de uitgangspunten worden voor de periode 2015-2020 drie speerpunten geformuleerd, te weten:

- a. Profilering
- b. Samenwerking
- c. Kennisuitwisseling
- d. Direct contact met de AO's

Ad.a

Een van de prioriteiten voor de komende beleidsperiode is om te onderzoeken of een digitale nieuwsbrief ('Industria') haalbaar is, de eerste stappen daarvoor zijn reeds gezet. De digitale nieuwsbrief dient om actuele informatie te delen, maar zal ook bijdragen aan de (landelijke) bekendheid van FIEN en de AO's. De zichtbaarheid naar buiten en het vergroten van de naamsbekendheid zijn belangrijke aandachtsgebieden. De inzet van 'social media' zal nader worden bekeken.

Ad.b

Ook voor de komende beleidsperiode zullen de contacten met zusterorganisatie (zoals BOEI, Heemschut en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)), nauw onderhouden worden en waar nodig worden geïntensiveerd.

Zo wordt in navolging van de FIEN- bibliotheek nu ook het archief van FIEN bij BOEI ondergebracht. De komende periode zal contact gelegd worden met de zusterorganisaties in onze buurlanden: Duitsland, België en Engeland.

FIEN blijft actief werken aan versterking van haar achterban met nieuw opgerichte organisaties en door ondersteuning aan initiatieven in gebieden / op thema's.

Om de contacten met de AO's te onderhouden zal het bestuur indien mogelijk een vertegenwoordiger afvaardigen naar belangrijke gelegenheden, zoals boekpresentatie, jubileumbijeenkomsten, openingen, etc.

Zaltbommel, de brug die Martinus Nijhof bezong in zijn gedicht met als beginregel: "Ik ging naar Bommel om de brug te zien".
Inmiddels is deze oude verkeersbrug over de Waal, die ooit een herbestemming zou vinden in Suriname, gesloopt. Foto 13 mei 2006

Ad.c

Nu de belangstelling voor de algemeen erkende categorieën erfgoed, waaronder mobiel en onroerend industrieel erfgoed mede dankzij FIEN steeds groter is geworden, wordt voor de komende beleidsperiode onder andere aandacht gevestigd op nog onbelichte gebieden. Hierbij wordt vooral gedacht aan 'materieel' (archieven en bedrijfscollecties) en Nederlands industrieel erfgoed dat zich buiten Europa bevindt (zoals in de Nederlandse gemeenten op de Antillen en in de voormalige koloniën).

Ter ondersteuning van de beleidslijnen van FIEN zullen, net als in de voorgaande jaren, ook in de periode 2015-2020 tenminste drie bijeenkomsten per jaar worden georganiseerd:

- De **nieuwjaarsborrel**, die met name bedoeld is om de AO's elkaar te laten ontmoeten en vindt plaats op een locatie met een industriële achtergrond.
- de **voorjaarsvergadering** met een huishoudelijk deel en inhoudelijk thema. FIEN organiseert deze vergadering zo mogelijk in samenwerking met AO;
- In het najaar wordt een **studiedag** georganiseerd, bij voorkeur in samenwerking met verwante organisaties en/of AO's.

Gezien de langzaam slinkende eigen reserve, zal FIEN in de komende beleidsperiode zich nader beraden over de financiële positie.

Ad. d.

FIEN als steun voor/van de AO's middels het profileren op de FIEN-website. Ook zal onderzocht worden hoe en of FIEN gebruik zal/kan maken van de zich steeds verder vernieuwde sociale media als Facebook, Twitter etc.

Een en ander zal verder uitgewerkt worden in een communicatie plan.